

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/o-ipn/struktura/kolegium-ipn-1/archiwum/rada-ipn/roczne-sprawozdania-rad/36570,Sprawozdanie-z-dzialalnosci-Rady-za-rok-2014.html>
2019-10-15, 00:59

Sprawozdanie z działalności Rady za rok 2014

Rok 2014 był czwartym rokiem działalności Rady. W tym okresie pracowała ona w składzie: prof. Andrzej Chojnowski, prof. Antoni Dudek, prof. Andrzej Friszke, dr Antoni Kura, dr hab. Grzegorz Motyka, dr Artur Mudrecki, prof. Bolesław Orłowski, prof. Andrzej Paczkowski i prof. Tadeusz Wolsza.

Pracami Rady od 5 kwietnia 2013 r. do 4 kwietnia 2014 r. kierował Artur Mudrecki, zastępcami przewodniczącego byli: Grzegorz Motyka i Tadeusz Wolsza. Na posiedzeniu w dniu 13 marca 2014 r. odbyły się wybory władz Rady na kadencję 2014–2015 w związku z upływem poprzedniej kadencji. W wyniku tajnego głosowania przewodniczącym Rady od 5 kwietnia 2014 r. został Grzegorz Motyka, a zastępcami przewodniczącego – Antoni Dudek i Artur Mudrecki. Rada odbyła w roku sprawozdawczym 19 posiedzeń. Oprócz członków Rady uczestniczyli w nich prezes Instytutu dr Łukasz Kamiński lub delegowani przez niego przedstawiciele, którzy informowali o bieżących sprawach Instytutu oraz odpowiadali na pytania i interpelacje. W zależności od tematu obrad w posiedzeniach uczestniczyli dyrektorzy lub wicedyrektorzy odpowiednich pionów Instytutu oraz pracownicy merytoryczni.

Tak jak w 2013 r., jednym z głównych tematów obrad była kwestia działalności pionu edukacji publicznej. W związku z przyjętymi przez Radę stanowiskami: z 28 kwietnia 2011 r. w sprawie programu badań naukowych na lata 2011–2015 oraz z 25 października 2012 r., dotyczącym rekomendacji do ogólnopolskich projektów badawczych, 27 marca, 10 kwietnia, 26 czerwca, 22 sierpnia, 2 i 16 października oraz 11 grudnia Rada omawiała ten problem. Z kolei 16 października dyskutowała z uczestnikami posiedzenia o dystrybucji wydawnictw opublikowanych przez Instytut, będących realizacją nałożonego na Instytut ustawowego obowiązku informowania społeczeństwa w kraju i za granicą o wynikach pracy i prowadzonych badaniach naukowych nad najnowszą historią Polski.

Ponadto 27 lutego i 20 listopada przedmiotem dyskusji Rady była działalność pionu archiwalnego. 20 listopada Rada spotkała się z przedstawicielami właściwych służb specjalnych, z którymi omówiono proces przeglądu wyodrębnionego tajnego zbioru, o którym mowa w art. 39 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2014 r. poz. 1075). Zwrócono uwagę na potrzebę dalszego intensyfikowania prac nad wyłączeniem dokumentów z tego zbioru. Rada działając na podstawie art. 36 ust. 9 ustawy o IPN, podjęła 192 postanowienia zawierające opinię w związku ze złożonymi do prezesa IPN odwołaniami od decyzji odmawiających udostępnienia dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych lub publikacji materiału prasowego. Podczas posiedzenia 13 marca Rada

podjęła uchwałę dotyczącą przesunięcia materiałów archiwalnych powstałych w związku z działalnością okręgowych komisji badania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu z zasobów archiwów zakładowych do archiwum historycznego Instytutu.

W trakcie posiedzeń 22 maja i 18 września członkowie Rady wysłuchali informacji na temat realizacji uchwały Rady IPN nr 7/2013 z dnia 5 września 2013 r. w sprawie rekomendacji w zakresie podstawowych kierunków działalności Instytutu w zakresie ścigania zbrodni oraz działalności pionu ścigania. Rezultatem posiedzeń było przyjęcie przez Radę uchwały z dnia 2 października w sprawie oceny polityki ścigania prowadzonej w okresie od 1 stycznia 2013 r. przez pion śledczy Instytutu. W załączniku do uchwały Rada stwierdziła, że sposób oraz tempo realizacji polityki ścigania są niezadowalające w świetle wskazanych w ustawie zadań Komisji i wywołują istotne zastrzeżenia. Niepokój Rady w szczególności wzbudziła m.in. niska efektywność pracy prokuratorów, a także mała skuteczność postępowań sądowych wyrażających się w liczbie osób skazanych – w 2013 r. orzeczenia sądowe zapadły w 16 sprawach, w tym orzeczenia prawomocne zapadły w stosunku do 9 oskarżonych. Członkowie Rady zwrócili także uwagę na utrzymującą się zbyt dużą liczbę śledztw trwających dłużej niż 3 lata, co może świadczyć o nieuzasadnionej przewlekłości postępowania, braku koncentracji materiału dowodowego lub podejmowaniu czynności, które wydłużają postępowanie. Niektóre z postanowień o umorzeniu postępowań wskazują, że prokuratorzy nie dysponowali odpowiednią wiedzą historyczną i nie korzystali w wystarczającym stopniu z pomocy historyków zatrudnionych w IPN. Rada w uchwale zaapelowała o podjęcie pilnych działań organizacyjnych zmierzających do poprawy tej sytuacji m.in. przez przesunięcie prokuratorów do pionu lustracyjnego, zintensyfikowanie współpracy prezesa IPN z prokuratorem generalnym RP, dokonanie zmian legislacyjnych dających prezesowi realne uprawnienia w zakresie prowadzenia polityki kadrowej, gdyż brak tych uprawnień uniemożliwia zasadniczą poprawę działalności pionu śledczego. Należy także zaznaczyć, że Rada w uchwale wskazała na osiągnięcia pionu ścigania, do których zaliczyła m.in. akcje „Masz prawo” i „Ostatni świadek”, prowadzenie skontrum spraw dotyczących zbrodni niemieckich zawieszonych przed 1999 r., przegląd spraw o unieważnienie wyroków za działalność na rzecz niepodległości czy wyjaśnienie okoliczności zamordowania w grudniu 1939 r. prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego.

W związku z mającymi miejsce wydarzeniami towarzyszącymi odnalezieniu szczątków ludzkich na terenie cmentarza parafialnego przy ul. Wałbrzyskiej w Warszawie posiedzenie 4 września Rada poświęciła omówieniu prac archeologiczno-ekshumacyjnych prowadzonych przez IPN i problemów z nimi związanych. Po wysłuchaniu uczestników posiedzenia przyjęła stanowisko, iż: obowiązkiem moralnym państwa polskiego jest poszukiwanie i odnalezienie utajnionych mogił żołnierzy, którzy walczyli o niepodległość Polski i z tego powodu zostali zamordowani, a ślady tego czynu starano się zatrzeć. Ponadto uznała realizowany od 2011 r. program poszukiwania szczątków i identyfikację ofiar terroru komunistycznego za jedno z najważniejszych, długofalowych, zadań Instytutu. Wyraziła też nadzieję, że prace nad upamiętnieniem ofiar terroru komunistycznego w Polsce w postaci Panteonu Narodowego na Cmentarzu Wojskowym w Warszawie zostaną

przyspieszone.

Rada zajmowała się także:

omówieniem i przyjęciem Informacji o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, składanej przez prezesa IPN Sejmowi i Senatowi (13 marca),

przygotowaniem pionu lustracyjnego w związku z wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego (6 listopada),

wysłuchaniem informacji o toczących się postępowaniach sądowych związanych z byłą siedzibą Instytutu Pamięci Narodowej przy ul. Towarowej 28 w Warszawie, w których Instytut reprezentowany jest przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (6 lutego),

zapoznaniem z postępem realizowanych prac budowlanych w budynku przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie (5 czerwca),

współpracą międzynarodową i promocją Instytutu (10 lipca),

działalnością Biura Ochrony (16 stycznia).

Ponadto podczas posiedzenia 8 maja Rada, zgodnie z art. 24a ustawy o IPN, omówiła przedłożone przez prezesa IPN Sprawozdanie z działalności IPN za 2013 r., które przyjęte zostało jednogłośnie, w obecności ośmiu członków Rady.

Należy dodać, że działalność Rady to nie tylko udział w posiedzeniach Rady, ale także aktywne uczestniczenie w przedsięwzięciach organizowanych lub współorganizowanych przez Instytut.

Doktor hab. Grzegorz Motyka wystąpił z wykładami na międzynarodowej konferencji „Polska 1944. Perspektywa sojuszników i wrogów” w Krakowie (17 października) oraz konferencji naukowej „Profesor Tomasz Strzembosz – Człowiek, Uczony, Obywatel” w Warszawie (11 września).

Prof. Andrzej Paczkowski wystąpił z wykładami podczas III Zimowej (3–8 marca) wraz z prof. Dudkiem i podczas VIII Letniej Szkoły IPN (8–13 września) wraz z profesorami Friszke i Motyką. Wygłosił też referat na międzynarodowej konferencji naukowej „What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989” w Leuven, w Belgii (23–24 października 2014 r.). Podczas konferencji „Partia. Państwo. Społeczeństwo” w Warszawie (5–6 listopada) uczestniczył m.in. z prof. Antonim Dudkiem w panelu dyskusyjnym „Partia, państwo, społeczeństwo”. Profesorowie Dudek i Paczkowski wygłosili także wykłady w Radziejowicach podczas szkolenia „Professional Training Programme in Poland Tackles Sensitive Issues” przeznaczonego dla nauczycieli historii z 11 krajów, współorganizowanego przez IPN i Stowarzyszenie „Euroclio”.

Prof. Antoni Dudek poza wymienionymi już działaniami prowadził w Centrum Edukacyjnym

Instytutu Pamięci Narodowej im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia” przy ul. Marszałkowskiej 21/25 cykl spotkań „Konfrontacje profesora Antoniego Dudka” – publiczne debaty z historykami o najważniejszych problemach historii najnowszej.

Dr Antoni Kura uczestniczył w międzynarodowej konferencji naukowej w Warszawie (25–26 listopada) – „Gospodarcza Żelazna Kurtyna. Część I: Reformy rolne i polityka wobec rolnictwa”.

Prof. Tadeusz Wolsza był uczestnikiem konferencji naukowej „»Rewolucja społeczna« czy »dzika przebudowa«? Społeczne skutki przekształceń własnościowych w Polsce (1944–1956)” w Lublinie (19–21 listopada). 26 czerwca był uczestnikiem dyskusji panelowej na temat genezy I wojny światowej. Uczestniczył też w VIII Polonijnej Letniej Szkole IPN pod Warszawą (1–10 lipca), na której wykład wygłosił także prof. Andrzej Friszke.

Uczestniczenie członków Rady w organizowanych i współorganizowanych przez IPN przedsięwzięciach naukowych pozwala na bezpośrednie zapoznanie się z działalnością Instytutu, ułatwiając dokonanie oceny działań podejmowanych przez Instytut i jego pracowników.

Ponieważ przewodniczący Rady jest z urzędu jednocześnie wiceprzewodniczącym Kapituły Nagród „Kustosz Pamięci Narodowej” i „Świadek Historii”, w spotkaniach kapituły w roku sprawozdawczym uczestniczyli Artur Mudrecki i Grzegorz Motyka.